

Barangolás a solymári barlangban

A solymári turistauton, útbán a zsiroshegyi kőfejtő felé, a Magyar Barlangkutató Társulat zömöcskölésére hirdeti egy fehérre meszelt házacská falán, hogy a sokat emlegetett solymári barlang közelébe érkezünk. Már előttünk is áll a barlang vezetője és bekísér bennünket az egyszerűen bútorozott barlangházba. Az első szobában az ügyeltesek ruhazekrényei és a barlangjárás elengedhetetlen eszközei: karbidlámpák és kötelek; a másik szobában egyszerű asztal néhány paddal és székekkel, az egyik sarokban emeleti turistaágy, a másikban heveder.

Vezetőnk már készíti is a barlangmászásához szükséges ruhákat. Sáros kezű kezűket, elnyújt nadrágokat és kabátokat rak egymás mellé az öltöző betonpadlójára.

Mikor mindenki elkészült, vezetőnk sorba állít bennünket, elosztja a bányamécseket és már indul is a melet a kőfejtő fölötti kacskaringós hegyi ösvényre a barlanghoz. Csakhamar lapos parkányra jutunk. Gyönyörű táj tárul szemünk elé. Háttérben a Pilis és a két Kevély, előttünk a pilisvörösvári szénmedence, alattunk meredek sziklával szegélyezett völgy udvarára, mögöttünk pedig kis félkör alakú nyílás rásos kapuval. Ez a barlang bejárata.

Amikor a barlang küszöbét átlépjük, előbb rövid, alacsony gádon haladunk, majd — miközben szemünk lassanként megszokja a pislogó mécses világítást — zegzögösen lefelé vezető számos betonlépcsőn megyünk le a barlang első üregébe, a Kupolás terembe. A lépcsőköt a Budapesti Turista Egyesület építette, hogy a barlang elülts szakaszát a sziklamászás-hoz nem szokott közönségnek is be lehessen mutatni. Ezt a munkát most dr. Kadö Ottokár egy. tanár irányítása mellett a Magyar Barlangkutató Társulat folytatja. A cél az, hogy a barlang iránt érdeklődő közönséget egészen a barlang vízszintesen terjedő belső termeibe vezethessék.

Bizar arnyak, cseppkő zuhatagok...

A Kupola-terem erkélyéről kapjuk az első benyomásokat a barlangról. Alattunk hatalmas kúrtó táon, alján fekete mélység. Mécseseink csak félméternyire oszlatják a tömör sötétséget és ennél a titokzatos világításnál úgy tűnik fel, mintha nem is a mi világunkban, hanem valami idegen alvilágban járnánk. Szokatlan formák, szeszélyes arnyak fognak körül. A világosszürke falakat hatalmas erő, az üdödökben itt rohanó patak vize vágta ki és csipkét meg.

Erre vezet majd le az új betonlépcső — magyarázza vezetőnk. Egy kődarabot vesz fel és a sötétben fátongó kúrtóba dobja. Csak másodpercek múlva halljuk a kő tompa koppanását, a tizenhét méter mély-ségben.

Hátunk mögött sötétbe vész a lejáratú lépcső s minden oldalról természetalkotta kőfalak csillognak körülöttünk. Fehér cseppkő-zuhatok, vöröses kekvirág alakú képződmények zord szépsége ejt ámulatba bennünket. Ez nem az Aggteleki barlang tündérvilága, ahol kényelmes járdákról gyönyörködhetünk a villannyal megvilágított barlang csodálatos szépségeiben. Ez sport, ahol minden sziklaalakulatért, minden terem változatos pompájáért külön meg kell küzdenünk, lihegve, izzadva, de örömmel és izgató várakozással: vajjon mit hoz a barlang szeszélye mécsesünk búvkörébe a következő fordulónál?

Csikorognak a szögcsipkő a sziklán, vezetőnk pedig nyugodtan tájékoztat bennünket, hogy merre forduljunk, hová lépünk és miképpen kapcsolódjunk.

Az ösvilág kisért...

Egyik hírtelen fordulaton pislogó fény dereng felénk, azután messziről tompa csakányütéseket hallunk. Kérdő pillantásainkra vezetőnk várakozásra int. Szűk üregbe érünk, alig félünk el benne. Falai sárgák, alja, teteje vörös agyag. Acélsisakos fiatal ember mosolyog felénk. Kezében csakány, ruhája, arca vörös az agyagtól.

Barátunk ösvilági állatok csontjait után kutat — mutatja be vezetőnk. A fiatal ember elmondja kérdéseinkre, hogy sok évtizedre előtt, a jégkorszak előtti időben, ragadozó állatok hurcolták zsákmányaikat a barlangba.

Talán az ősember is élt itt és lakmározott a pitvarban — folytatja — ahonnan később a víz mosta ide az eldobot állati csontokat... A mi legnagyobb örömünk! — fejezi be nevetve magyarázatát.

Milyen állatok lehettek azok? — kérdezzük.

Főként barlangi medve élt ebben a barlangban. Ez nagyjában olyan lehetett, mint a mi barna medvének, csak jóval nagyobb. Akad azután sok más állat is az apró rácsalóktól kezdve az oroszlánon át egészen az orrszarvúig.

Orrszarvú és oroszlán is élt nálunk? — Akkor még sokkal enyhébb volt hazánk éghajlata s így ezek a megfelelő állatok nálunk is élhettek.

— És hová kerülnek az itt kiasott csontok?

Egyik része a Magyar Nemzeti Múzeumba, másik része pedig a Várba, a Magyar Barlangkutató Társulat barlangtani gyűjteményébe. Ott meg lehet őket nézni...

Megköszönjük a felvilágosítást és tovább megyünk új csodák, új szépségek felé. Közben elmondja vezetőnk, hogy a solymári barlang már évtizedek óta kimeríthetetlen kincsésbányája a barlangkutatóknak és a vele kapcsolatos tudományágaknak.

— Ez a barlang mindig új meglepetéssel szolgál — magyarázza tovább. — Nemrégiben például bronz és újkőkori cserépedényeket, sőt ősemberi szerszámokat is találtak benne, a legnagyobb meglepetés pedig... De erről nem beszéllek, mert titok. — Es mosolyogva áll ellen a kérdések ostromainak. Csak ennyit mond: — Majd megtudják...

Mire kiérünk a barlangból, már az ég pereme felé hanyatlak a nap. A sziklák sokféle színe után a havas táj fehérlece kápráztatja el szemünket. Nagyokat lélegzünk a tiszta téli levegőből. Micsünk fénye sárgára fakult. Most már nem nevetgélünk, csöndesebbek lettünk, mint utunk elején. Az ösvilág hangulata csordulig megtölti szívünket és szinte áhítatot parancsol...

Vértés Gyözö.

Egy volt bankigazgató leugrott a negyedik emeletről

Vasárnap reggel a gróf Telesi Pál-utca 19. sz. ház előtt levő hóhalomba süllyedve, eszméletlen állapotban egy idősebb férfi bukkanat. Kiderült, hogy az eszméletlen férfi Miklós Tibor 60 éves nyugalmazott bankigazgató, aki a Telesi Pál-utca 19. sz. házban lakik. Negyedik emeleti lakásának utcára néző ablakából vetette le magát. Különösebben azonban úgy esett a hóhalomra, hogy csupán a karját és a lábát törte, de életveszélyes sérülés nem érte. A mentők a Rókus-kórházba vitték.

Miklós Tibor a kórházban eszméletre tért és elmondotta, hogy felesége halála miatt akart megválni az élettől. Kiderült, hogy három héttel ezelőtt karácsonykor megmérgezte magát, de idejében közbeleptek. Akkor öt bucsulevet írt, ezekben ugyancsak azzal okolta meg öngyilkosságát, hogy nem tudja elviselni felesége halálát.

Miklós Tibor kihallgatása után kijelentette, hogy öngyilkosságát szándékáról lemond.

Egy rákospalotai házaspár rejtélyes drámája

A rákospalotai Klapka György-utca 130. számú ház lakói vasárnap reggel észrevették, hogy Csonka István 53 éves lakatosmester, és felesége szombat óta nem mutatkozik. Rendőrt hívtak és behatoltak a lakásba, ahol a lakatosmestert eszméletlen állapotban találták, felesége pedig halottan feküdt mellette az ágyban. Szén-gázmérgezésre gyanakodtak és segítségül hívták az ügyesti mentőket.

Kiderült azonban, hogy fűrészpornál fűtötték a kályhát, Csonka Istváné halálát tehát nem szén-gázmérgezés okozta. Lábköncs piros foltokra letek, az ágy mellett pedig nagyobb mennyiségű gyógyszerrel találtak. Feltételezik, hogy megmérgezték magukat.

Csonka István az ügyesti Árpád-kórházba vitték. Életveszélyes állapota miatt kihallgatni még nem lehetett. A rendőrség a rejtélyes dráma ügyében megindította a nyomozást.

Kis történetek

A kulcsregény

Az ismert író asszonyregényt írt, kulcsregényt, amelynek hőse a társaságban sokat szerepelt és ismert két asszony volt. Egyikük arról híres, hogy róla lehetett volna megmintáznai a hitvesi hűség szobrát, a másik pedig az ellenkezőjéről. Vagyis a regény a jó asszonyról és a rossz asszonyról szól. Az író természetesen úgy dolgozta fel anyagát, hogy sem a cselekmény színhelyére, sem a szereplőkre ne lehessen könnyen ráismerni. — A jó asszony alakjából formálta át a rossz asszonyt s a rosszról a példás erényű hitvest. Röviddel a regény megjelenése után, amely mellesleg megjegyzzék szép sikert aratott, az író egy társaságban találkozott a kérdéses hölgyekkel. Mindketten olvasták a regényt... és mindketten magukra ismertek.

— Mondja, kedves mester, tényleg akad az életben ilyen démonikus bestia, amilyen a regényében leír, vagy csak képzelte műve az egész? Ha nem, úgy felháborító, hogy ilyen asszonyok is vannak a világon — mondta a rossz asszony, aki a regénybeli jó asszony alakjában ismert magára. — A jó asszony viszont, aki a regényben rossznak volt feltüntetve — kacérán megfeddte az író; azért mégsem kellett volna olyan feltűnően kiserkeszténi, kedves mester! Igazán mindenki ráismer.

Az író, miután majdnem sódárvány-nyá változva végighallgatta a két szakvéleményt, visszavonult egy csendes sarokba elmélkedni... jó asszony... rossz asszony... Végül do-

A rák nem örökölhető betegség

A dahlemti embertani kutatóintézet feltűnő tudományos megállapításai

Schiller mondta, hogy minden ember magában hordja a sorsát. Jellegje lehetne ez annak a fontos és korszerű tudományágnak, amely két részre tagozódik: az egyik az örökletán, a másik a külvilági tényezőkre. A kérdés az: vajjon az ember sorsát a körülmények határozzák-e meg vagy pedig világra hozza azt születésekor? Egy német tudós, Verschuer professzor, a maga munkaterületén az öröklettel hajlamok és a külvilág hatásának feltárásával keresi a kérdésre a választ.

Berlin mellett, a dahlemti Kaiser Wilhelm Institut embertani kutatóintézetében sok minden történik az öröklettel kapcsolatos terén. Ma már tisztán áll a kérdés ismerőitől, hogy az öröklettel hajlamok az ember fejlődését bizonyos határokon belül meghatározzák. Így például a testi egészség, a korcs testalkat, bizonyos szellemi tehetségek, de a szellemi zavarok is örököltek lehetnek. Minden öröklettel hajlamosság fejlődési lehetőséget rejt magában. Ezek megvalósulása viszont a külvilágtól függ. A kutatás problémája ma tehát így áll: mely emberi tulajdonságok függenek túlnyomóan az öröklettől és melyek túlnyomóan a külvilágtól? Mely külső befolyások döntik el bizonyos öröklettel hajlamok előtérbe jutását? Ebben az irányban sok mindent felderít az ikerkutatás az által, hogy egyetjű ikreket, vagyis azonos öröklettel hajlamokkal bíró embereket figyel meg, akik különböző életkörülmények befolyása alá kerültek.

Huszezer rákbeteg a görög alatt

Verschuer vetette meg most tizenöt évvel ezelőt Dahlemben az ikerkutatás alapját. Hét évvel később a frankfurti egyetem tanárává hívták meg. Ott kiépítette az öröklettel és fajhigiéniai intézetét az emberi körjelenségek örökölhetőségének tudományos vizsgálatára. Ezeket a munkálatakat most nagyobb méretben folytatják Berlinben. Azonkívül az intézettel kapcsolatban tanácsadó és véleményező szertvet állítottak fel. Ennek hatáskörébe utalják az egész birodalom egészségügyi hatóságai és bíróságai a különleges kényes esetek elbírálását. Erre a célra az intézetben vizsgálószobákat és egy klinikai osztályt rendeztek be. A szakvéleményeket a berlini szakintézetekkel való együttműködésben dolgozzák ki.

Ma az a helyzet, hogy a születési anyakönyvek alapján egy-egy meghatározott területnek valamennyi megélt ikerpárját felkutatják és orvosi-lag, valamint embertanilag megvizsgálják. Az eddigi ikerkutatás — melynek akkora város, mint Berlin, különösen eszményi talaja — már eddig oly bőséges anyagot hordott össze, hogy egész sor figyelemre méltó eredményt lehetett leszőgezni. Így bebizonyosodott, hogy az egyetjű ikrek, akiknek öröklettel testbe rendezésük csaknem azonos, kivétel nélkül mindig ugyanabba a vércsoportba tartoznak, a kétetjűek azonban a négy vércsoport (A-B-AB és O) valamelyikében oly arányban foglalnak helyet, amilyen a néptörszűkre jellemző.

Azonkívül ki lehetett mutatni az öröklettel hajlamot a születéskor hiánykés, a schizofréniának, a mániás-depressziós örülteknek, az epileptikusoknál és a cukorbetegnek.

Rákbeteg ikerpárookra vonatkozó, épp most befejezett kutatások ellenben azt eredményezték, hogy a rák, szemben a manapság még szétlében elterjedt vételekkel, nem örökölhető baj. Kitént, hogy mind egyetjű, mind kétetjű ikerpárok közül az esetek tizenhat százalékában szenved a párok mindkét egyéne rákban. Ez azt mutatja, hogy az öröklettel befolyásos igen csekély mértékű, nem több, mint az ugynevezett lokális szervi készség. Ennek a kutatásnak céljára 20.000 rákbeteg vetek vizsgálat alá, köztük 100 ikerpárt. A kutatások tovább folynak.

Ikerpárok szünidei telepe

Lényeges eredményeket mutat fel az ikerkutatás a gümőkör öröklettel befolyásos terén is. Itt az öröklet és a környezet befolyását egyforma mértékben ki lehetett mutatni. Maga a túberkulózis nem örökölődik, csak az arra való hajlamosság, úgyhogy a túberkulózis öröklettel hajlamával bíró egyén fogékonyabb a fertőzésre és ezért gondosabb védelmet igényel. Reumatizmusnál is kimutatták az öröklettel.

Lelki tulajdonságok feltárásánál az ikerkutatás természetesen nagy nehézségekre bukkant, mert a jellem és tehetség nem határozható meg egyszerűen megfigyelés vagy kísérletezés útján. Ezért ikertelepeket rendeztek be és ezeket szünidei nyaralótelepekké építették ki. Egy- és kétetjű ikerpárok a telep közösségében több héten át feltűnően nélkül megfigyelhetők és így viselkedésüket meghatározott életkörülmények között vizsgálat alatt lehet tartani. Ezzel a módszerrel megállapították, hogy a tehetség épp úgy, mint a jellem, lényegesen függ az öröklettől.

Az öröklettelenség titka

A tudomány nem állhat meg az elért eredményeknél. Mjútán a kutatók felismerték, milyen betegségek örököltek, tovább mentek egy lépéssel: ki akarták mutatni az öröklettel módját és hatását. Hogyan szállnak át nemzedékről nemzedékre az öröklettel hajlamok és hogyan hatnak a szervezetre? Ezen a téren az első uttoró munkát az öröklettelkörtani szakosztály végezte állatkísérletekkel. Még sok titok vár tisztázásra, de az első rész már megnyitott, az ut járható lett és most már embereken is lehet megfigyeléseket tenni. E célból az intézet új embriológiai osztályt nyitott, ahol megvizsgálják az öröklettel hajlamok hatását a beteg szervezetre. Az ikerkutatás főpillére a korszerű öröklettel-tannak, amelyen a mai népesedési politika alapszik. Ezért az ikerkutatás továbbra is a Kaiser Wilhelm-Institut munkájának középpontjában marad.

Németország vezet ezen a területen, de Itáliában és Japánban is megindult már a komoly tudományos kutatás. A német tudomány, szoros együttműködésben a szövetséges országok szakkörével, a háború alatt sem csökkenő erővel folytatja munkáját.

Élénk részt vesz ezekben a kutatásokban Magyarország is. Darányi Gyula egyetemi tanár vezetése alatt alapvető munkálatok folynak. Igen érdekes könyvet is adtak ki, amelyben kiváló szakorvosok foglalják egybe az ikerkutatás terén tett észleleteiket.

A gyertyák csonkig égnek

Márai Sándor új regénye

Márai Sándor új regénye egyetlen éjszaka történetét mondja el. Két férfi, két hetvenhárom éves öregember ül egymással szemben egy magányos kastély ebédlőtermében és az életük titkairól beszélnek egymásnak: ez a regény külső váza, kerete. A beszélgetés alatt „a gyertyák csonkig égnek” és a „beszélgetésbe” két egész élet sűrűsödik bele.

A két „beszélgető” negyven éve nem látta egymást, de a gyermekkor és az ifjúkor esztendeit olyan baráti közösségben élték végig, mely a lelkei vonásának mágnese erejével a testvéri közösségnél is szorosabb, mélyebb kapcsolatokat teremt az emberek között. Vagy huszont esztendőn keresztül közösen éltek, a barátság igazi megszállottjaként, öntudatlanul áttették a maguk életét a másik életének minden tartalmát is. A két, egymástól lényegesen vonásokban különböző lélek szinte egy anyaggá tövződött ennek a barátságnak lassú és mágiikus tüzeiben. Ugyanabba az aszszonyba lett szerelmes is mind a két férfi s végül el a szerelem zavarta össze a barátságuk és életük végzetesen egymásba kapcsolódott fonalait. Az asszony felesége lett az egyik férfinak, a másik pedig, akihez talán belsőbb, rejtelmesebb kapcsolatok fűzték az asszonyt, félreállt. Talán nem volt elég erős, nem volt elég bátor, hogy mindent megtegyen az asszonyért, tétova volt és érzéselnek lírai bizonytalanságában nemcsak az asszonyt vesztette el, hanem az egész világot, ami életének kerete volt. A keret kemény és biztonságos adó határozottságánál fontosabbnak és mélyebbnek érezte a rejtélyes tartalmak zenéjé illanóbb megfoghatatlanságát. Így illant el az életéből mindaz, amire egész ifjúságán át barátjával együtt készült s így vesztette el a szerelmet is, az egyetlen, az igazit, amit kétszer nem ad senkinek az élet és amit egy egész életen át csak gyászolni lehet. Elhagyta hazáját, más állampolgárságot vett föl, meg Európát is elhagyta s elment a trópusokra, hogy egy egész világ elválasztó messzeségét emelje önmaga és elhagyott élete közé.

Az asszony már régen meghalt, de a két barát azután sem tudott egymáshoz visszatérni. Negyven év múlt el, vagyis elmúlt az egész életük, mikor sor került arra a „beszélgetésre”, melyet a regény leír. Ekkor már közelebb állt a két férfi a halálhoz, mint az elmúlt élethez. Ezért tudták olyan mély és fájdalmas tisztasággal föl-idezni elmúlt titkait és értelmét. Az emlékezés életidező varázserője az éjszakai beszélgetés néhány órájába belesűrít a kétszer hetvenhárom éves élet minden tartalmát. Az emlékezet csodálatos költői erővel fölépíti a napi események és zürzavaros össze-vissza kalandok által összekuszált életke igazi egészét. Márai új regényének legfőbb hőse ez az értelmet és igazi, egész életet teremtő emlékezet. Nyugodt és érett öntudattal mondja az egyik öregember a másiknak: „Egy ideje már csak a lényegesre emlékezem”. S a lényegtelen részletek zavaró sokaságát önmagáról lehátva épít föl önmagát ebben a beszélgetésben két emberi élet. Az emlékezet az élet kiegészítő, a sors alaprajzát őrzi. Vagy még inkább (s Márai mintha ebben a regényében erre figyelne jobban) az élet tiszta lírává desztillált melódia-vonalát. Az emlékezet sok mindent korrigál is. A helyesét, az igazit keresi s nem a valóságosat. Ez az emlékezet nem fecseg, hanem a versek zenei bővületével és irracionális lírizmusával a talán végső érteleme kifejezését keresi. Márai boszorkányos stílusa egyetlen írásában sem oldódik annyira zenévé, mint az új regényében. Nyugtalan ismétlésekkel szagzott lírai áradással beszél. Nehéz, rejtelmes hangulatok atmoszféráját idézi föl lírai érzékenységgel. A gondolatok és a líraiság áradása sokszor szétmossa az alakok kontúrjait, egyéni, reális jellegzetességeit. A jelen az egész élet mély és zavaros távlatában ép úgy elködsödik, mint a gyerekkor, vagy az ifjúság esztendői. Az emlékezős konturátalan kódében egymásba olvadnak a kemény részletek. A képzethalmozás nagyzási mániája, a lélek beteg és gazdag parttalansága izgatja a mindig újabb és újabb titkokat kereső Márai képzeletét. Az új regény inkább zenei, lírai érzékenység, mint epika. „A zene fölöntja körülötte a világot”, de ez a zene — Márai szavait idézem: — „nem feledkezést akar nyújtani, hanem megérinteni az embereket a szenvedélyeket, a bűntudatot, azt akarja, hogy az élet az emberi szívekben és öntudatokban valóságosabb legyen”. S így kel ki az új Márai-regénynek érzékeny és omlatag zenei varázslatából két élet egész emberi igazsága és tanulsága s egy megrendítő szerelmei élettörténete is.

Szegi Pál.

Méznád vetőmag,

faajtású, 92-98% csiraképes, kg.-ként P 18.80 árban termelőtől

még kapható

Kat. holdanként 8-10 kg. vetendő, hozam: ca. 8 mm. sürlött méz. Nádmagasság: 2-3 m. Szaktanácsok. Termékekötés. Zöldhittel. Zsembock Zoltán, Újpest, Gróf Apponyi Albert-utca 10. 328